

PARTICIPAREA ROMÂNIEI LA EXPOZIȚII INTERNAȚIONALE OGLINDITĂ ÎN MEDALIILE INEDITE DIN PATRIMONIUL MUZEULUI DE ISTORIE AL R. S. ROMÂNIA

de LUCIA BIELTZ

Prestigioase întlniri între state - expozițiile internaționale - au conferit de multe ori posibilitatea admirării și aprecierii rodului creativității umane în cele mai diverse domenii. Țara noastră a participat de la început (mijlocul sec. al XIX-lea) la astfel de manifestări internaționale și în repetate rânduri produsele românești - de la economie până la creația științifică sau artistică - s-au bucurat de răsunătoare succese. De altfel întotdeauna participarea la aceste expoziții s-a finalizat cu premiarea unui mare număr de produse și conferirea, în conștiință, a unor medalii. Mai puțin perisabile decât alte categorii de obiecte, medalioanele ne oferă, de multe ori mai lesnicios, posibilitatea de a evoca participarea românească la expozițiile internaționale.

Muzeul Național de Istorie al R.S. României păstrează un lot important de medalii ce reflectă participarea țării noastre la expozițiile de la Paris, Londra, Viena etc., sau la concursuri internaționale pe diverse teme. În acest articol am grupat doar o parte din materialul amintit, prezent în patrimoniul muzeului, și anume medalioanele obținute de România în cadrul participărilor la expozițiile internaționale organizate în Capitala Franței în anii 1867, 1899, 1900¹

Participarea României la expoziția organizată în 1867 la Paris a constituit o frumoasă afirmare pe plan internațional, fiind totodată și prima participare oficială sub pavilion național². Expunând în opt din cele 10 grupuri care compuneau expoziția, România aduce în fața vizitatorilor și specialiștilor produse agricole și industriale, ca și obiecte de istorie și artă, manuscrise, icoane, o machetă miniaturizată a catedralei de la Curtea de Argeș, prețiosul tezaur de la Pietroasa și altele. Revista franceză "L'exposition universelle", din 16 septembrie 1867, publică un interesant articol dedicat pavilionului și produselor românești, însoțit de o fotografie realizată după desenul lui Lancelot reprezentând cartierul românesc în Expoziția Universală⁴. Ca dovadă a aprecierii de care s-au bucurat exponatele românești stau, desigur, mărturie medalioanele și mențiunile primite: 3 medalii de aur, 9 medalii de argint, 35 medalii de bronz, 38 mențiuni onorabile⁵. Într-o lucrare⁶ de vaste proporții, Al. Odobescu, eruditul istoric și om de cultură, comisarul general al României pentru expoziția din Paris, menționează fiecare medalion (instituție sau particular), subliniind totodată și motivul medalierii. Între cele 35 medalii de bronz întlnim și pe aceea dedicată lui "Jean Bratiano. Pitești. Agriculture et distillerie (cl.74)"⁷. Ne-am oprit asupra acestei medalii deoarece este piesa care se păstrează în patrimoniul muzeului nostru. Medalia se prezintă astfel:

Av. Legendă circulară: "Napoléon III Empereur"; în câmp efigia lui Napoleon al III-lea purtând o coroană de lauri; sub efigia numele gravorului: "H. Ponscarme F".

Rv. Legendă circulară: "Exposition universelle de MD CCCLXVII à Paris recompenses"; în câmp, inscripția pe două rânduri: "JEAN /BRATIANO/", în exterior un cerc liniar și unii perlat.

AE; 50 mm; gravor H. Ponscarme; nr. inv. 30579.

În 1878 România este din nou invitată să participe⁸ la expoziția universală ce se organizează în capitala Franței, iar neparticiparea rămânească, de această dată, se datorează desigur efortului pe care țara a trebuit să-l facă într-o cu totul altă direcție, în susținerea frontului din timpul războiului de cucerire a independenței. Muzeu Național de Istorie al R.S. România deține o medalie bătută la Paris cu ocazia expoziției internaționale din 1878, piesa reprezentând piatoul expozițional Trocadéro. Medalia se prezintă astfel:

Av. Legendă semicirculară: "Exposition universelle de 1878"; în câmp clădirea palatului Trocadéro; pe exergă inscripția: "Palais du Trocadéro"; în exergă două ramuri de lauri încrucișate, o plăcuță cu inscripția: "Krantz Senat^r comm. Gen /Duval. DIR^R des Travaux /Davidot et Bourdais/Architectes", pe patru rânduri paralele; în exergă, în partea inferioară, o altă inscripție, semicirculară: "MAS-SONNET - Editeur Bérard de Lini"; în exterior cerc liniar.

Rv. Motive geometrice și florale.

M.c.; 52 mm; gravor Bérard de Lini; nr. inv. 30884.

A treia mare expoziție universală se deschide în capitala Franței după alți 11 ani, mai precis în 1889. Organizată pe un spațiu mult mai mare față de expoziția din 1867 (958.572 m² față de 687.000 m²)⁹, expoziția universală din 1889 a depășit, din toate punctele de vedere, expozițiile precedente organizate la Paris. Merită însă a aminti faptul că unele probleme de natură politică¹⁰ au determinat statele monarhice să participe prin inițiative particulare. Țara noastră, făcând parte din această categorie, participă la expoziție sub patronaj particular. S-a constituit astfel la București un comitet național, format din 165 persoane (membri ai parlamentului, proprietari, industriași, ingineri avocați, negustori, publiciști, artiști etc.), care și-a luat sarcina organizării expoziției românești. Funcția de președinte al comitetului a deținut-o prințul G. Bibescu, care a fost totodată și comisarul general al expoziției românești, la Paris. Guvernul român a acordat o subvenție de 200.000 lei și dreptul de organizare a unei loterii de 300.000 lei pentru amortizarea cheltuielilor. Juriul expoziției internaționale recompensează frumoasa participare românească cu două mari premii, 24 medalii de aur, 2 medalii de vermeil, 65 medalii de argint, 121 medalii de bronz, 24 mențiuni onorabile¹¹. Între cele 24 medalii de aur se afla și cea decernată lucrărilor doctorului Constantin Istrati¹², medalie care se păstrează în patrimoniul muzeului nostru. Într-o casetă de carton, cu inscripție în interior: "Exposition universelle de 1889, Travaux de Mr Istrati", se află o medalie și o distincție¹³ ("Ordre des Palmes Académiques"). Medalia se prezintă astfel:

Av. Legendă circulară: "République Française "; în exterior un cerc perlat și două cercuri liniare; în câmp efigie feminină, profil spre stînga; părul prins în coc, pe frunte are o bentiță cu inscripția: "CONCORDE"; pe cap poartă cunună din spice de grîu, flori și frunze de măslin și stejar. În câmp, deasupra efigiei, steluță cu șase raze. Sub efigie apare numele gravorului: "Oudiné" și sigla 3.

Rv. Turnul Eiffel, (cîmp dextra) de la turn un careu de construcții reprezentînd pavilioanele expoziției; în partea superioară inscripția: "Exposition/universelle/", pe două rînduri paralele; în exergă, stînga sus, numele gravorului: "Daniel Dupuis" și anul "1889" în câmp la mijloc; în exterior cerc liniar.

AE (aurit); 50 mm; gravori: Oudiné, Daniel Dupuis; nr.inv.30540 A. Distincția ("Ordre des Palmes Académiques") se prezintă astfel: două ramuri (lauri și măslin) încrucișate la bază; prinse în partea superioară cu un anou cu tortiță (de care se prindea panglica ordinului); nervura centrală a frunzelor emailată în mov. M.C.; 50/30 mm.

Consecventă în hotărîrea de a organiza oiclic întîlniri internaționale, Franța, spre sfîrșitul secolului trecut, începe pregătirea expoziției internaționale din 1900. În 1897¹⁴ România era invitată de către statul francez să participe la următoarea și nefîdoielnic cea mai mare expoziție internațională ce avea să fie, în ultimă instanță un frumos omagiu adus creației umane la finele veacului al XIX-lea. De data aceasta țara noastră are una dintre cele mai prestigioase participări și afirmări internaționale. Demn de subliniat este faptul că autoritățile centrale (ministerele de resort) au făcut un cald apel la cetățeni privind participarea la expoziție. "Puterea unui stat - se arată într-una din circulare - nu stă numai în virtutea militară a cetățenilor săi, ci și în puterea lor de muncă, în forțele lor economice. Este vorba să dovedim că și pe acest tărîm am făcut progrese însemnate... Izbînda expozițiunii noastre va fi cîntecul țării"¹⁵. Expunînd pe un spațiu de aproape 3000 m² în 17 din 18 grupuri și în 89 de clase din 121 cîte conținea expoziția, produsele românești, indiferent de domeniu, s-au bucurat de o largă apreciere. Este demn de subliniat faptul că nu numai produsele, dar și construcțiile pavilioanelor românești au atras atenția în mod deosebit. Proiectate de eminentul arhitect francez Camille Formigé, aceste construcții își au sursa de inspirație în cele mai frumoase construcții medievale românești. În acest sens C. Formigé a vizitat România, a studiat monumentele reprezentative și a realizat pentru pavilionul central o construcție care înmănușea stilurile a trei mari opere arhitectonice românești: catedrala Curtea de Argeș, biserica Trei Ierarhi din Iași și mănăstirea Horezu. Pentru restaurantul românesc al expoziției a fost proiectată o casă în stil românesc, avînd în cea mai mare parte ornamentațiile și motivele după modelul bisericii Stavropoleos din București¹⁶.

Comisarul general al expoziției românești la Paris, Dumitru C. Ollănescu (Ascanio)¹⁷ referindu-se la festivitatea de premiere, arată: "Fu un moment de adînc mișcătoare solemnități, cînd în prezența a

30000 de asistenți D. Emile Laubet, alături de președinții Senatului și ai Camerei, de membrii guvernului și urmat de ambasadori, miniștrii, comisarari generali străini, cei mai înalți demnitari ai statului, cobori încet, în sunetul Marseillesei cele 100 de trepte ale scării ce ducea din saloanele de onoare în sală cea mare a serbărilor... Drapelul nostru, purtat de flăcăi în costum național, fu salutat de amnul românesc la trecerea sa în cortegiul națiunilor. României i se acordă 1086 recompense dintre care 45 mari premii, 224 medalii de aur, 354 de argint, 314 medalii de bronz, 149 mențiuni onorabile"¹⁸. Au fost recompensați 79% din cei 1391 expozanți.

Din medaliiile obținute de România în cadrul expoziției de la Paris, Muzeul Național de Istorie al R.S. România deține 5 medalii (4 individuale și una colectivă), ca și două plachete, una dedicată Pavilionului central românesc, a cărui construcție am amintit-o mai sus, și o plachetă dedicată comisarului general al expoziției românești la Paris.

Placheta Pavilionului central al României se prezintă astfel:

Unifață. În centru clădirea (fațada și latura stîngă). Construcția clădirii este compusă din trei corpuri; corpul central are o masivă cupolă în vârful căreia apare acvila conturnată, cu sborul deschis; deasupra corpurilor laterale cîte o cupolă sveltă cu patru mici cupole în jur (ușor spiralate); în vârful fiecărei cupole apare o pasăre stilizată. În partea inferioară (cîmpul stîng) - stema țării. În centru apare o plăcuță cu inscripția: "Palais de la Roumanie/ à l'Exposition universelle/ Paris 1900/", pe trei rînduri paralele; sub plăcuță, gravorul: T. Szirmai. Cîmpul drept ramură de lauri și un grup alegoric, două femei și un copil; una din femei, șezînd, ține în mîna dreaptă o pană, iar pe genunchi o carte pe care a scris cuvîntul: "Înainte"; are pe cap cunună de lauri. Celălalt personaj feminin, profil spre stînga, are piciorul stîng sprijinit pe trei cărți; susține cu mîna dreaptă o cunună de lauri, iar cu mîna stîngă arată spre cuvîntul "Înainte". Copilul, în picioare, așezat în profil spre dreapta, susține cartea.

AE, 83/107 mm; gravor T. Szirmai; nr. inv. 37757; pl. I/1.

Placheta dedicată comisarului general al României la expoziția de la Paris se prezintă astfel:

Av. Bust D. Ollănescu; sub bust inscripție pe trei rînduri paralele: "Démètre. Ollănescu/ Commaire génal de Roumanie/ Epon Univle/ Paris 1900. Rv. Două ramuri (lauri și măslin) prinse la bază cu o panglică.

AE patinat; 40/60 mm, nr. inv. 37696; pl. I/2.

În privința medaliilor, analizate după reprezentări, gravori, dimensiuni, avem două tipuri: primul tip, realizat de gravorul J.C. Chaplain, are diametrul de 63 mm, iar al doilea, realizat de Georges Lemaire, are diametrul de 52 mm.

Din primul tip fac parte medaliiile conferite lui I. Mincu, A.C. Cotescu¹⁹, M. Carniol²⁰, Direcției generale a poștelor și telegrafului. Din celălalt tip face parte medalia dăruită Adelei Ionașcu Boian, șio medalie fără specificație, fapt care, desigur, nu ne îndreptățește să o includem între medaliiile primite de români.

Medaliile se prezintă astfel: Medalia dedicată lui I.Mincu:

Av. Legendă circulară: "République Française"; în câmp, efigie feminină cu boneta trigiană (simbolizînd Franța), profil spre dreapta; sub efigie apar flori și frunze de stejar; în câmp (stînga) și cîmpul superior un stejar bogat, o creangă pornește de la stejar și încununază efigia. În cîmpul drept se profilează un pod peste Sena și construcții din Paris.

Rv. Legenda circulară: "Exposition universelle internationale"; în cîmp zeița Victoriei poartă în mîna dreaptă o crenguță de măsline, iar cu mîna stîngă susține un personaj alegoric care, la rîndu-i, susține cu mîna stîngă o torță. În cîmpul stîng un spic înconjurat de o eșarfă; în stînga personajelor apare anul 1900, iar în partea inferioară un aspect din Paris (Arcul de Triumf, Champs-Élysées etc.); jos, în cîmpul drept, numele gravurului: "J.C.Chaplain". În exergă, pe ramuri de lauri și panglică, o plăcuță stilizată purtînd inscripția "I. MINCO".

AE; 63 mm; gravor J.C. Chaplain; nr. inv. 1407, pl. II/3.

Medalia decernată lui Alexandru Cottesco are aceleași reprezentări. Pe plăcuța de pe revers este înscris însă "A.C.Cottesco".

AE; 63 mm; gravor J.C. Chaplain; nr. inv. 52775.

Medalia decernată lui M. Carniol²¹ este identică cu medaliile menționate mai sus. Pe plăcuța de pe revers poartă inscripția: "M. Carniol".

AE; 63 mm; gravor J.C. Chaplain; nr. inv. 30892.

Medalia decernată Direcției generale a Poștelor, avînd aceleași reprezentări ca și medaliile descrise anterior, are plăcuța de pe revers cu inscripția: "Direction generale/ des postes et de/ télégraphes Bucarest/" pe trei rînduri paralele.

AE; 63 mm; gravor J.C. Chaplain; nr. inv. 30542;

Medaliile din al doilea tip se prezintă astfel: Medalia dedicată Adelei Ionașcu Boian²²:

Av. Legendă circulară "Exposition de Paris"; în cîmp personaj feminin șezînd; pe cap poartă coroană regală deschisă, ține în mîna dreaptă o ramură de lauri, iar în mîna stîngă o bogată eșarfă; în cîmpul stîng la picioarele personajului apare o ramură de stejar, instrumente muzicale, o paletă cu două pensule, un fragment de capitel cu volută; la mijlocul cîmpului drept apare anul "1900" de la care pornesc razele soarelui. În cîmpul stîng, numele gravurului: Georges Lemaire.

Rv. În centru, cîmpul inferior, apar obiecte industriale, tehnice (ciocan, nicovală, roată zîmțată, un glob pămîntesc, un generator de curent cu două borne, aparat fotografic, lunetă, o ambarcațiune cu două câtarce etc.). În partea superioară a cîmpului stîng un mînunchi de spice prinse cu o eșarfă, iar în centru o plăcuță stilizată poartă inscripția: "Adèle B. Ionașco/ Née Boian/", pe două rînduri paralele.

AE; 52 mm; gravor: Georges Lemaire; nr. inv. 30899; pl. II/4.

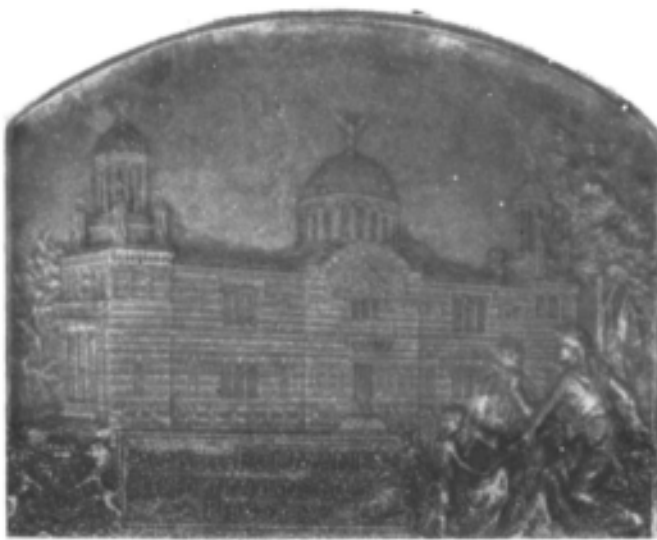
Medalia care nu are specificat un nume de persoană sau instituție, bătută tot cu ocazia expoziției din 1900 la Paris, are aceleași reprezen-

tări și același gravor ca medalia decernată Adelei Ionașcu Boian, descrisă mai sus. Excepția o formează desigur plăcuța stilizată de pe revers, care nu poartă nici o inscripție.

AE: 52 mm; gravor: Georges Lemaire; nr.inv.30452.

NOTE

- 1 Dorim în perspectivă să grupăm întregul lot de medalii prezente în patrimoniul Muzeului Național de Istorie al R.S.România obținute la participări internaționale de către România și să le publicăm în numerele următoare ale revistei.
- 2 D.C.OLLĂNESCU, România la expoziția universală din Paris, 1900, București, 1901, p.5.
- 3 Țările române au participat, se pare, și în 1851 la expoziția de la Londra, însă sub pavilion otoman (cf.D.C.Ollănescu, Raportul general asupra participării României la Expoziția universală din Paris, 1900, București, 1901, f.14), iar în 1863 se retrag de la expoziția din Londra pe motivul neadmiterii pavilionului românesc.
- 4 L'exposition universelle, Paris, 1867, septembrie 16, p.132.
- 5 D.C.OLLĂNESCU, op.cit.,p.16.
- 6 AL.ODOBESCU, Notice sur la Roumanie principalement au point de vue de son économie rurale industrielle et commerciale suivie du catalogue...Paris, 1868.
- 7 Ibidem, p.350. Menționăm că notația - cl.74 - reprezintă clasa 74, iar clasele erau subdiviziunile fiecăreia din cele 10 grupe ale expoziției.
- 8 D.C.OLLĂNESCU, Raportul general..., p.19.
- 9 D.C.OLLĂNESCU, România la expozițiunea universală...,p.5-7.
- 10 Ibidem, p.7.
- 11 D.C.OLLĂNESCU, Raportul general..., p.21.
- 12 Om de știință și om politic (1850-1918), doctor în medicină și chimie, profesor la Universitatea din București, a organizat laboratorul de chimie organică, decan al Facultății de Științe, membru al Academiei, ministru în mai multe rânduri. A publicat articole și studii de specialitate; lucrări ca: "O pagină din istoria medicală a României", "Tratat de chimie" etc.
- 13 Conferință de Academia franceză pentru merite excepționale pe plan științific și cultural.
- 14 D.C.OLLĂNESCU, România la expozițiunea universală, p.14.
- 15 Ibidem, p.14-15.
- 16 Ibidem, p.16.
- 17 DUMITRU C.OLLĂNESCU (Ascanio), 1849-1908, poet, publicist, diplomat, studii în țară și străinătate, doctor în drept și în științe ad-itive; prim secretar la legația română din Constantinopol, secretar general al Ministerului de Externe, ministru plenipotențiar la

Pl. I. — Nr. 1, placheta Pavilionului central al României; nr. 2, placheta dedicată în anul 1900 Comisarului general al României la Expoziția de la Paris (av.).

3

4

Pl. II. — Nr. 3, medalia decernată lui I. Mincu în anul 1900 ; nr. 4, medalia dăruită Adei Ionașcu Boian în cadrul Expoziției de la Paris.

Atena etc. A fost membru al Academiei Române și al Societății Junimea Iași.

18 D.C.OLLĂNESCU, op. cit., p.21.

19 ALEXANDRU COTTESCU, 1855-1936, studii în țară și străinătate, obținând titlul de inginer. A ocupat funcția de director general al căilor ferate, ministru de industrie și comerț, președinte al societății politehnice și al consiliului de ad-ție C.F.R. etc.

20 M.CARNIOL fiul, cunoscut gravor în medalistica românească.

21 Menționată, fără descriere, în Catalogul lucrării Gh.Buzdugan și G.Niculiță, Medalii și plachete românești, București, 1971.

22 Ibidem.

LA PARTICIPATION DE LA ROUMANIE A CERTAINES EXPOSITIONS INTERNATIONALES REFLÉTÉE DANS LES MÉDAILLES INÉDITES QUI SE TROUVENT DANS LE PATRIMOINE DU MUSÉE D'HISTOIRE DE LA R.S.DE ROUMANIE.

Résumé

Dans l'article "La participation de la Roumanie à certaines expositions internationales reflétée dans les médailles inédites qui se trouvent dans le patrimoine du Musée d'histoire de la R.S.de Roumanie" l'auteur présente quelques aspects concernant la participation de notre pays à trois des plus grandes expositions du siècle passé, organisées dans la capitale de la France (1867, 1889, 1900).

Après une courte présentation historique du cadre général des événements on fait des considérations sur les types d'objets exposés y présents, sur la parfaite exécution des pavillons qui les abritaient et aussi sur la haute considération dont les produits de la créativité roumaine ont joui. Un espace plus ample est affecté à la description des médailles et des plaquettes, groupées à l'occasion d'après les éléments héraldiques, les graveurs et les dimensions.

LÉGENDE DES PLANCHES

Pl.I.-No 1, la plaquette du Pavillon central de la Roumanie; no 2, la plaquette dédiée en 1900 au commissaire général de la Roumaine à l'Exposition de Paris (av.).

Pl.II.-No 3, la médaille décernée à Jean Mincu en 1900; no 4, la médaille offerte à Adèle Ionascu Boian au cadre de l'Exposition de Paris.